

Анотація

Астахова Т. В. Принципи виборчого права України: конституційно-правова теорія та практика. — Стаття.

В статті розкриваються доктринальні основи конституційно-правових принципів виборчого права України. Аналізуються положення чинного законодавства про вибори в сучасній Україні. На основі системного аналізу законодавчих положень та з урахуванням конституційних, політико-правових реалій робиться висновок про необхідність удосконалення системи гарантій і правових механізмів забезпечення та реалізації принципів виборів, що мають сприяти подальшому поступовому розвитку безпосередньої демократії в Україні.

Ключові слова: вибори; принципи виборів; загальне, рівне і пряме виборче право; суверенітет народу; виборче законодавство.

Аннотация

Астахова Т. В. Принципы избирательного права Украины: конституционно-правовая теория и практика. — Статья.

В статье раскрываются доктринальные основы конституционно-правовых принципов избирательного права Украины. Анализируются положения действующего законодательства о выборах в современной Украине. На основе системного анализа законодательных положений, а также с учетом конституционных, политико-правовых реалий делается вывод о необходимости усовершенствования системы гарантий и правовых механизмов обеспечения и реализации принципов выборов, что должно способствовать дальнейшему поступательному развитию непосредственной демократии в Украине.

Ключевые слова: выборы; принципы выборов; общее, равное и прямое избирательное право; суверенитет народа, избирательное законодательство.

Summary

T. Astakhova. Principles of Ukrainian Electoral Law: the Constitutional and Legal Theory and Practice. — Article.

The article describes the doctrinal foundations of the constitutional and legal principles of the electoral law of Ukraine. The author analyzes the current electoral legislation in modern Ukraine. Based on the systematic analysis of legislative provisions and accounting for the current political and legal realities the author comes to the conclusion about the need to improve the guarantees and legal mechanism to ensure electoral principles in order to facilitate the progress of direct democracy in Ukraine.

Keywords: elections; electoral principles; universal, equal and direct suffrage; popular sovereignty, the electoral law.

УДК 342.925:35.078.1:347.77.028

В. В. Колесніченко

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРИМУС ЯК СПОСІБ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Актуальність проблеми вдосконалення правового регулювання способів захисту права інтелектуальної власності обумовлена необхідністю розбудови в Україні цивілізованого ринку об'єктів права інтелектуальної власності, насамперед у сфері авторського права і суміжних прав. Це положення впливає з

Концепції розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності на 2009–2014 роки. Формулюючи перспективні завдання, на вирішення яких спрямована Концепція, зазначено про існуючий стан справ у сфері інтелектуальної власності. Вказано про те, що залишається поширеним явищем українського ринку неправомірне використання об'єктів авторського права і суміжних прав, що призводить до зменшення бази оподаткування, погіршення міжнародного іміджу України, зниження її інвестиційної привабливості й занепаду вітчизняної індустрії, що базується на авторському праві і суміжних правах. Складність вирішення цих проблем, зазначено у Концепції, зумовлена багатьма об'єктивними причинами, які необхідно усунути, а саме: надприбутковістю «піратського» бізнесу; недостатнім контролем з боку правоохоронних та контролюючих органів; неадекватно слабкою відповідальністю, передбаченою законодавством за неправомірне використання об'єктів авторського права і суміжних прав; низькою правовою культурою переважної більшості суспільства, що підтримує «піратство», купуючи дешеву неліцензійну продукцію. Серед перспективних завдань, зазначених у Концепції, вказано про необхідність посилення законодавчого захисту прав інтелектуальної власності [1]. На виконання Концепції розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності на 2009–2014 роки прийнято Програму розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні на 2010–2014 роки [2].

Ознайомлення з положеннями вказаних програмних документів свідчить про те, що у них недостатньо враховано правоохоронний та правозахисний потенціал адміністративного примусу, який займає чільне місце у системі способів правового захисту права інтелектуальної власності. Тому **мета статті** полягає в обґрунтуванні сутності і змісту адміністративного примусу як одного із способів захисту права інтелектуальної власності

Стан дослідження проблеми. У наукових дослідженнях з адміністративного права були проаналізовані такі проблеми, як управління у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності (І. Г. Запорожець [3]), адміністративна відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності (О. М. Головова [4]), адміністративно-правові аспекти охорони права власності (В. В. Галуцько [5]). Слід окремо відзначити монографічне дослідження В. К. Колпакова «Адміністративно-деліктний правовий феномен» (2004 р.), в якому на підставі онтологічних і гносеологічних властивостей в історичному аспекті досліджуються соціально-правова природа адміністративного делікту, трансформація в адміністративне правопорушення у радянському праві, висвітлюється стан теоретичних досліджень адміністративно-деліктних проблем у сучасному праві України [6]. Проблема адміністративного примусу, але у межах вузького напрямку правоохоронної діяльності міліції, була досліджена А. Т. Комзюком [7].

У контексті предмету наукового аналізу концептуальне значення набуває дослідження Т. О. Коломоець «Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації» (2005 р.), яке виконане на рівні докторської дисертації [8]. Вчена вказує, що у широкому значенні при-

мус у праві знаходить свій вияв у тому, що держава владно вирішує ті або інші питання незалежно від волі окремого індивіда, яка може й не збігатися з державною владою, визначеною у правових нормах [8, с. 80]. Існує правова можливість використання державною владою державного примусу, але це зовсім не означає реальне його застосування у кожному конкретному випадку [8, с. 84]. Аналізуючи різні теоретичні підходи вчених щодо визначення сутності адміністративного примусу, Т. О. Коломєць слушно зазначає про те, що наявність правопорушення не є суворо обов'язковою підставою адміністративного примусу. Звідси вчена формулює висновок про неможливість його ототожнення із адміністративною відповідальністю, на відміну від інших видів державно-правового примусу, які за своєю сутністю відповідають певному виду юридичної відповідальності (наприклад, кримінальний примус практично рівнозначний кримінальній відповідальності) [8, с. 121].

А. Т. Комзюк виділяє юридичні особливості (ознаки, властивості) адміністративного примусу взагалі і того, що використовується у правоохоронній діяльності міліції, зокрема: 1) застосування примусу завжди поєднується із широким використанням багатогранних виховних засобів, з активним формуванням правосвідомості, нетерпимого ставлення до антигромадських вчинків; 2) призначення його використання — охорона суспільних відносин у сфері державного управління; 3) заходи застосовуються, як правило, органами виконавчої влади і їх посадовими особами; 4) застосування заходів здійснюється тільки тими органами виконавчої влади, їх посадовими особами, кому таке право надано законодавчими актами; 5) адміністративно-примусові заходи можуть застосовуватись і за відсутності правопорушень, коли необхідно їх попередити або забезпечити громадський порядок, громадську безпеку під час надзвичайних ситуацій; 6) адміністративний примус за змістом ширший від адміністративної відповідальності; 7) застосовується як до фізичних, так і до юридичних осіб; 8) не пов'язаний із службовою підпорядкованістю і завжди має зовнішнє спрямування; 9) регулюється нормами адміністративного права; 10) заходи примусу різноманітні; 11) метою застосування є спонукання громадян, посадових осіб до виконання приписів загальнообов'язкових правил; 12) заходи примусового впливу застосовуються незалежно від волі і бажання суб'єкта, до якого вони застосовуються, часто з можливістю використання для реалізації інших примусових заходів [7, с. 31–34].

А. Т. Комзюк формулює універсальне визначення адміністративного примусу, яке може бути застосоване до будь-якої сфери суспільних відносин або діяльності будь-яких органів виконавчої влади, їх посадових осіб. Адміністративним примусом запропоновано визначити застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають у їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення [7, с. 35]. Отже, вчений адміністративний примус визначає через сукупність відпо-

відних заходів, у формі яких він застосовується. У визначенні також міститься категорія «державне управління», сутність якої, порівняно із тією, що була доведена правовою доктриною на момент підготовки А. Т. Комзюком монографії «Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації», зазнала суттєвих змін у напрямку пріоритету регулятивної, організуючої діяльності, поряд із імперативною. Разом з тим вчений надзвичайно точно формулює ознаки заходів адміністративного примусу, а також виділяє ключові ознаки адміністративного примусу як правового явища. Останнє стосується таких ознак, як призначення використання, ширший зміст за адміністративну відповідальність.

М. М. Конін визначає адміністративний примус як специфічний метод охорони і захисту діючого у державі конституційного правопорядку. За підставами застосування адміністративний примус поділяється на примус у формі притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень та об'єктивний примус за відсутності правопорушення, який застосовується в силу суспільної та державної необхідності або у профілактичних цілях [9, с. 155]. Такий підхід М. М. Коніна є більш змістовним, адже у ньому відтворено розуміння адміністративного примусу як специфічного правового методу, який є цілеспрямованим. Єдине, що доцільно додати у таке визначення, — це урегульованість нормами адміністративного права.

Звичайно, складно на підставі опрацювання доволі обмеженого кола наукових думок щодо сутності адміністративного примусу формулювати відповідне поняття, враховуючи його предметну конкретизацію, проте наведені підходи можна вважати одними із достатньо усталених в науці адміністративного права.

Адміністративним примусом у сфері захисту інтелектуальної власності доцільно вважати специфічний метод захисту діючого у державі правопорядку у сфері інтелектуальної власності, урегульований нормами адміністративного права.

На перший погляд, таке визначення вдається дещо неповним, однак у ньому відтворено специфіку саме адміністративного примусу у зазначеній сфері суспільних відносин, а не заходів, завдяки яким адміністративний примус реалізується.

При визначенні меж застосування адміністративного примусу з метою захисту права інтелектуальної власності доцільно спиратись на ознаки публічного права, адже адміністративний примус — це, насамперед, категорія публічного права, його ознаки впливають з ознак публічного права. Виділення ознак публічного права знаходимо у дисертації Т. О. Коломоець, яка, посилаючись на узагальнення матеріалу, викладеного у юридичних енциклопедичних виданнях, виділяла наступні його ознаки: регулювання відносин між органами державної влади, суб'єктами місцевого самоврядування та громадянами, іноземними громадянами, особами без громадянства; орієнтація на задоволення публічних інтересів; забезпечення однобічного волевиявлення суб'єктів права; широка сфера дії та застосування; домінування ієрархічних відносин суб'єктів та відповідної субординації правових актів і норм; домінування імперативних

та директивно-зобов'язальних норм; нормативно-орієнтуючий вплив; пряме застосування санкцій, пов'язаних з обмеженням використання ресурсів; широке використання нових технічних прийомів та ін. [8, с. 45–46; 10, с. 198].

Концепція, обґрунтована Т. О. Коломоєць, передбачає базовий варіант розподілу зовнішніх форм прояву адміністративного примусу в публічному праві України у три етапи з використанням трьох критеріїв: фактичних підстав застосування, безпосередньої мети та характеру дії заходу. Відповідно до цього виділено: заходи адміністративного примусу, пов'язані із правопорушеннями, які об'єднують заходи відповідальності та заходи припинення (власне заходи припинення та заходи адміністративно-процесуального примусу), і заходи, застосування яких не пов'язане із правопорушеннями, які об'єднують такі, що пов'язані із надзвичайними ситуаціями, та власне попереджувальні заходи [8, с. 400–401].

Така концепція може бути застосована для характеристики адміністративного примусу, що використовується як один із способів правового захисту права інтелектуальної власності, особливо у частині, яка стосується його превентивного змісту. Вказане стосується попереджувальних заходів як таких, застосування яких не пов'язане із правопорушеннями. Це означає теоретично обґрунтовану можливість використовувати відповідні заходи з метою попередження вчинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Зазначене, у свою чергу, надає підставу розширення змісту категорії «захист», яким було охоплено лише ті способи і засоби, що застосовуються у зв'язку із фактом порушення певного права — права інтелектуальної власності. Це означає перспективність подальшого наукового аналізу у напрямку обґрунтування адміністративної превенції як складової системи способів захисту права інтелектуальної власності.

Література

1. Концепція розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності на 2009–2014 роки: схвалено рішенням Колегії Державного департаменту інтелектуальної власності (Протокол від 11 березня 2009 р. № 11)//Офіційний веб-портал Державної служби інтелектуальної власності України: Електронний ресурс: Режим доступу: http://sips.gov.ua/ua/plans_reports.html
2. Програма розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні на 2010–2014 роки: схвалено рішенням Колегії Державного департаменту інтелектуальної власності (Протокол від 14 грудня 2009 р. № 14) //Офіційний веб-портал Державної служби інтелектуальної власності України: Електронний ресурс: Режим доступу: http://sips.gov.ua/ua/plans_reports.html
3. Запорожець І. Г. Адміністративно-правові засади управління у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності: автореф. дис. ... к. ю. н. 12.00.07 / Запорожець Ірина Григорівна. — Х., 2006. — 21 с.
4. Головка О. М. Адміністративна відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності: автореф. дис. ... к. ю. н. 12.00.07 / Головка Ольга Миколаївна. — Ірпінь, 2009. — 22 с.
5. Галунько В. В. Охорона власності: Адміністративно-правові аспекти: монографія/ за заг.ред. В. К. Шкарупи. — Херсон: ХМД, 2008. — 348 с.
6. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: Монографія. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 528 с.

7. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: Монографія/ За заг. ред. проф. О. М. Бандурки. — Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. — 336 с.
8. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: дис. ... д. ю. н. 12.00.07/Коломоєць Тетяна Олександрівна. — Запоріжжя, 2005. — 455 с.
9. Конин Н. М. Административное право России: учеб. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Проспект, 2010. — 448 с.
10. Юридична енциклопедія: В 6 т./ Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К.: «Укр. енцикл.», 1998. — Т. 1. — 672 с.; 1999. — Т. 2. — 744 с.; 2001. — Т. 3. — 792 с.; 2002. — Т. 4. — 720 с.; 2003. — Т. 5. — 736 с.

Анотація

Колесніченко В. В. Адміністративний примус як спосіб правового захисту права інтелектуальної власності. — Стаття.

Стаття присвячена обґрунтуванню сутності і змісту адміністративного примусу як одного із способів захисту права інтелектуальної власності. Виходячи з правової природи адміністративного примусу, доведено, що він може виконувати не тільки каральну, а й превентивну роль у забезпеченні правопорядку взагалі і у сфері інтелектуальної власності, зокрема. У зв'язку з цим доведено, що категорія «захист» щодо права інтелектуальної власності має охоплювати не тільки способи і засоби, що застосовуються у зв'язку із фактом порушення певного права — права інтелектуальної власності, але і такі, що застосовуються з метою попередження порушень зазначеного права.

Ключові слова: адміністративний примус, право інтелектуальної власності, захист, превенція.

Аннотация

Колесниченко В. В. Административное принуждение как способ правовой защиты права интеллектуальной собственности. — Статья.

Статья посвящена обоснованию сущности и содержания административного принуждения как одного из способов защиты права интеллектуальной собственности. Исходя из правовой природы административного принуждения доказано, что оно может выполнять не только карательную, но и превентивную роль в обеспечении правопорядка вообще и в сфере интеллектуальной собственности, в частности. В связи с этим доказано, что категория «защита» в отношении права интеллектуальной собственности должна охватывать не только способы и средства, применяемые в связи с фактом нарушения определённого права — права интеллектуальной собственности, но и такие, которые применяются с целью предупреждения нарушения указанного права.

Ключевые слова: административное принуждение, право интеллектуальной собственности, защита, превенция.

Summary

Kolesnichenko V. V. Administrative law enforcement as legal defense method of intellectual property right. — Article.

The article is devoted to grounding of essence and content of administrative law enforcement as one of intellectual property right defense method. On the assumption of administrative law enforcement law essence there proved that it may have not only punitive but also preventive role in law and order providing in general and in intellectual property right sphere in particularly. In connection with this there proved that relative to intellectual property right «defense» category must envelope not only methods which are using in connect with fact of right infringement — intellectual property right but also must be used for purpose of such right infringements prevention.

Keywords: administration law enforcement, intellectual property right, defense, prevention.